

Gedeputeerde Staten van de Provincie Limburg
Provinciale Staten van de Provincie Limburg
Limburglaan 100, Maastricht

Natuur en Milieufederatie Limburg
Kapellerpoort 1
Roermond, Nederland

Contact: p.plusquin@nmflimburg.nl

Datum 26 september 2024

Onderwerp versterking en bescherming van het Limburgse landschap

Geachte leden van Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten,

De provincie Limburg kent een prachtig landschap met unieke landschapselementen. Limburgers en niet-Limburgers koesteren een hoge waardering hiervoor, het vormt een essentieel onderdeel van de Limburgse identiteit, het voegt waarde toe aan de leefomgeving, bevordert het welbevinden van inwoners en is een belangrijke factor voor het vestigingsklimaat en de toeristische sector. Daarnaast speelt het landschap een cruciale rol in klimaatadaptatie en het behouden en beleven van cultureel en aardkundig erfgoed.

In de afgelopen decennia is het landgebruik in Limburg ingrijpend veranderd door schaalvergroting in de landbouw, stedelijke groei en toename van bebouwing, wat heeft geleid tot afname van karakteristieke landschapselementen. Transitie zoals klimaatadaptatie, energietransitie en landbouwtransitie vormen een grote uitdaging voor het landschap. Bovendien verloopt de aanleg, herstel en onderhoud van deze elementen moeizaam omdat het landschap geen verdienmodel heeft, zo blijkt uit de verkenning toekomst landschapsbeheer 2021 uitgevoerd door de provincie. Met deze brief willen wij hernieuwde energie van GS vragen om zich extra in te zetten voor landschapselementen.

Dit is met name relevant gezien de recente beleidsontwikkelingen en stimulansen voor agrarisch natuurbeheer vanuit het Rijk. Het coalitieakkoord 2023-2027 van de provincie Limburg onderstreept het belang van agrarisch natuur- en landschapsbeheer, waarbij agrariërs een cruciale rol spelen in het terugbrengen van kenmerkende landschapselementen zoals hagen, houtwallen en bloemrijke akkerranden. Het akkoord benadrukt dat de provincie langdurige financiering voor natuurbeheer moet verzekeren en onder andere agrariërs moet ondersteunen bij hun inzet voor natuur- en landschapsbeheer. Een wenkend perspectief daarin is het sinds 2016 collectief uitgevoerde agrarisch natuur- en landschapsbeheer (ANLb) dat laat zien dat steeds meer bedrijven een groot deel van hun areaal onder het ANLb willen brengen en hierdoor ook steeds vaker nieuwe elementen worden aangelegd.

Landschapselementen dragen bij aan een breed aantal doelen

Landschapselementen zijn van cruciaal belang voor meerdere doelstellingen en opgaven waar we voor staan, toch zijn in Nederland veel van de landschapselementen verdwenen. Ze fungeren als groenblauwe dooradering die geïsoleerde natuurgebieden met elkaar verbinden. Dit zorgt voor robuustere gebieden met meer kans op verspreiding van soorten, en (genetische) biodiversiteit. Daarnaast bieden landschapselementen zoals heggen, houtwallen en poelen schuilplaatsen en voedselbronnen voor soorten, wat hun overlevingskansen vergroot.

Landschapselementen dienen ook als natuurlijke klimaatbuffers. Ze helpen bij het reguleren van waterhuishouding door het vasthouden van water tijdens natte periodes en het voorkomen van uitdroging tijdens droge periodes. Tevens stimuleren landschapselementen ook de infiltratie van water, dit is van belang voor grondwater en drinkwatervoorziening. Minister Wiersma van LNV bracht onlangs een bezoek aan een landbouwbedrijf in Berg en Terblijt om de schade door wateroverlast te bekijken. Ook zij benadrukte dat oplossingen zoals het aanbrengen van landschapselementen noodzakelijk zijn voor waterregulatie. Tot slot, spelen landschapselementen een belangrijke rol in het vastleggen van CO₂. Bomen, struiken en andere

vegetatie in deze landschapselementen slaan koolstofdioxide op, waardoor ze fungeren als natuurlijke koolstofputten.

Goede intenties waren er, energie behouden voor uitvoering

In de jaren tachtig was Limburg, meer dan in andere provincies, actief in de aanleg en instandhouding van landschapselementen. Dit gebeurde onder andere via de ROL- en RAL-regelingen. Eind vorige eeuw werd door het toenmalige college van GS, opdracht gegeven voor een drietal landinrichtings-plannen: Mergelland-West (1980), Mergelland-Oost en Centraal Plateau (1996) onder leiding van de Dienst Landelijk Gebied. De aanleg van landschapselementen in landinrichtingsprojecten, het bevorderen van landgoederen, en het SNL-stelsel waren bedoeld om de kwaliteit van het landschap te verbeteren. Zo werden er miljoenen uitgegeven aan deze projecten om landschapselementen te beschermen, te verbeteren, te herstellen, en faunavoorzieningen aan te leggen. Ook werden deze elementen nauwkeurig vastgelegd op topografische kaarten.

De intenties om het Limburgse landschap adequaat te beschermen worden ook benoemd in het coalitieakkoord 2023-2027 'Elke Limburger telt'. Hierin wordt benadrukt dat het Limburgse landschap van ons allemaal is en dat zowel beschermde als niet-beschermde delen gekoesterd moeten worden voor toekomstige generaties. Het steunpunt Landschapsbeheer Limburg faciliteert vrijwilligers door het aanbieden van cursussen, trainingen en het organiseren van een jaarlijkse vrijwilligersdag. Daarnaast zijn er subsidies beschikbaar gesteld, zoals de Subsidie Landschapselementen en Voedselbossen 2023-2024, om het aanleggen en herstellen van landschapselementen te bevorderen. Middels het agrarisch natuur- en landschapsbeheer kan de coöperatie Natuurrijk Limburg een deel van het landschap een verdienmodel bieden aan ruim 1300 boeren en particulieren. Het behoud van het Limburgse landschap door meer bescherming van unieke en kwetsbare landschappelijke kernkwaliteiten, inclusief cultureel erfgoed, blijft een prioriteit.

Ondanks de hiervoor genoemde beleidskaders, regelingen en de historische actieve betrokkenheid is de aandacht voor landschapsbeheer de afgelopen tijd verslapt. De in de eerder genoemde verkenning toekomst landschapsbeheer 2021 stappen bewustwording/enthousiasmeren door educatie, ontzorgen, "het goede doen" en borgen worden bij te weinig van de doelgroepen (gemeente, inwoner/vrijwilliger, particulier, agrarier) tot uitvoering gebracht. Dit wordt nog steeds zichtbaar in de achteruitgang van delen van het landschap. Deze achteruitgang blijkt bijvoorbeeld uit een inventarisatie aan graften in Zuid-Limburg uitgevoerd door Vereniging Nederlands Cultuurlandschap, samen met erfgoedvereniging Bond Heemschut, Waterschap Limburg, Staatsbosbeheer en Natuurrijk Limburg in 2021, dat slechts een kwart van de resterende graften in Zuid-Limburg in goede staat verkeert, zowel op boerenland als in natuurgebied. Tegelijkertijd blijkt uit dit onderzoek dat sinds 1975 veel graften nog steeds niet onder beheer staan of planologisch beschermd zijn. Ook werd geconstateerd dat wanneer graften beschermd zijn, handhaving door de provincie of gemeenten vaak tekortschiet. Dit terwijl juist graften landschapselementen zijn die belangrijk zijn voor vele doelstellingen.

Noodzaak voor hernieuwde inzet

Helaas moeten we dus constateren dat, ondanks al deze inspanningen, de aandacht en middelen voor landschapselementen nog steeds geoptimaliseerd kunnen worden. Het is cruciaal te onderkennen dat de verantwoordelijkheid voor het financieel ondersteunen van landschapsbeheer niet alleen op de provincie mag rusten. Deze opgave vereist een gezamenlijke inspanning van alle bestuurslagen, inclusief het Rijk, waterschappen en Europese instellingen. De provincie moet in onze ogen op korte termijn afspraken maken met deze andere bestuurslagen om een integrale en duurzame aanpak te waarborgen.

Het agrarisch natuur- en landschapsbeheer wordt versterkt met een structurele investering van 500 miljoen euro per jaar in het hoofdlijnenakkoord van het nieuwe kabinet.. Via het ANLb, als bestaand en bewezen instrument, kan dit budget effectief worden ingezet om het agrarisch natuur- en landschapsbeheer te

versterken. Het in Limburg actieve agrarische collectief Natuurrijk Limburg is bij uitstek de juiste partij om er - op landschapsschaal - voor te zorgen dat het juiste beheer op de juiste plek wordt uitgevoerd, Wij werken daarin graag met het collectief samen. Wij verzoeken PS en GS om gezamenlijk met andere provincies op te trekken richting het Rijk. Gezamenlijk optrekken is van belang om ervoor te zorgen dat het extra budget via het ANLb - en dus via de provincies - wordt ingezet. Dat is een gedeeld belang van alle provincies. Daarnaast is het van belang om tijdig de concrete mogelijkheden voor uitbreiding van het ANLb binnen Limburg in kaart te brengen. Om zoveel mogelijk kans te maken op extra budget is het van belang om een goed onderbouwd plan klaar te hebben, waarin de bijdrage aan zowel landelijke als regionale doelen helder uiteengezet wordt. De uiteindelijke verdeling van het extra budget zal daarvan afhangen. Wij vragen u om daarover op korte termijn in gesprek te gaan met Natuurrijk Limburg en andere betrokken partijen. Wij denken daar als Natuur en Milieufederatie Limburg uiteraard graag mee.

Verdere acties

We vragen aan de provincie om haar ambitie verder te concretiseren in duidelijke plannen. Dit kan op verschillende manieren:

1. Provincie als facilitator: landschapsbeheer in vier stappen uitwerken met de verschillende doelgroepen

Als er gezamenlijk inzet wordt gepleegd om de kwaliteit van het landschap te verbeteren dient deze optimaal de verbinding te leggen met andere provinciale programma's, gebiedsgerichte processen, het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid én PM toekomstvisie agrarische sector. Vanuit de grote maatschappelijke opgaven kan de provincie inzetten op het verbinden en ondersteunen van doelgroepen die actief zijn in en voor het Limburgse landschap: agrariërs, ondernemers, particuliere eigenaren, vrijwilligers, burgers en gemeenten (uit: verkenning toekomst landschapsbeheer van de provincie). Met name voor de agrariërs is een belangrijke rol weggelegd in het landschapsbeheer omdat 60% van het grondgebruik in Limburg agrarisch is.

De Provincie kan daar een faciliterende en ondersteunende rol nemen om gezamenlijke inspanning voor het landschap te leveren. Daarin kan de provincie samen met de verschillende doelgroepen uitwerken hoe zij de verschillende stappen landschapsbeheer te zetten: bewustwording/enthousiasmeren door educatie, ontzorgen, "het goede doen" en borgen. Daarbij is de inzet dat elkaars inspanningen versterkt worden, maar ook dat gezamenlijk naar oplossingen wordt gezocht daar waar een doelgroep een andere invulling geeft aan de noodzakelijke stap: elkaars standpunten begrijpen, controversiële zaken samen bespreken en vervolgens doen wat het doel helpt.

Op het vlak van enthousiasmeren van de doelgroep agrariër: de waarde van landschapselementen is groot voor de hele maatschappij, maar gering voor de agrariër. Door agrariërs voor landschapselementen (langdurig) te belonen worden deze enthousiast en worden nieuwe landsschapselementen aangelegd. Op het vlak van borgen c.q. het behoud van landschapselementen is het voor een gemeente essentieel om te waarborgen dat de inspanningen en investeringen in het landschap niet tevergeefs zijn. Door het juridisch borgen van deze elementen, zoals opgenomen in de omgevingsverordening, kan de gemeente aan deze stap invulling willen geven, maar voor de agrariër ligt dit gevoelig. De zorgen hierover, met name vanuit de ervaring met het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb), zijn ons bekend. Er is consensus over het belang van het beschermen van deze landschapselementen, maar we erkennen ook de uitdagingen die juridische borging met zich meebrengt, zoals de negatieve impact op de motivatie van agrariërs om vrijwillig deel te nemen aan dergelijke programma's.

Samen met Natuurrijk Limburg en andere betrokken partijen willen wij voor dit soort controversiële punten in overleg met Gedeputeerde Staten zoeken naar een oplossing die zowel het belang van langdurige bescherming als het draagvlak onder agrariërs versterkt. Dit zou kunnen inhouden dat we, naast juridische borging van met name zeer belangrijke elementen als graften, kijken naar alternatieve of aanvullende maatregelen, die de langjarige bescherming van landschapselementen waarborgen zonder het draagvlak te ondermijnen. We zijn het erover eens dat het belangrijk is dat deze bescherming op een manier wordt

vormgegeven die de inzet van agrariërs blijft stimuleren en langjarig belonen, zodat het werk in het landschap niet verloren gaat, maar juist wordt versterkt.

Dit vraagt om een zorgvuldige balans tussen wettelijke bescherming en deelname aan landschapsbeheerprogramma's, waarbij we ons gezamenlijk blijven inzetten voor een levend en duurzaam landschap.

Samenwerking tussen gemeenten bevorderen als Provincie Limburg

Een van de genoemde doelgroepen die met name ruim onderbediend zijn in de stappen landschapsbeheer uit de verkenning toekomst landschapsbeheer van de provincie zijn gemeenten. Dit terwijl gemeenten een cruciale rol in het lokaal beheer van landschapselementen spelen. Er is volgens ons dringend behoefte aan een intensievere samenwerking en afstemming tussen de provincie en gemeenten. Hierin roepen we de provincie op een leidende rol te nemen. Het is van groot belang dat alle gemeenten binnen Limburg dezelfde methoden hanteren voor onderzoek en inventarisatie van landschapselementen (kan via het landschapsregister zie onder), om zo een uniform beschermingsniveau te waarborgen, met name voor die elementen die waarden vertegenwoordigen voor een veelvoud aan doelbereik zoals graften (en dus met inachtneming van bovengenoemde aandacht voor het juridische aspect).

Een specifiek voorbeeld zijn de graften en holle wegen, die door de Provinciale Omgevingsverordening zijn beschermd, maar waarvan een aanzienlijk aantal niet planologisch beschermd is. In Vaals bijvoorbeeld zijn slechts 90 van de 247 geïnventariseerde graften planologisch beschermd, terwijl de overige 156 graften kwetsbaar zijn voor aantasting en verwaarlozing. Gemeenten hebben vaak niet de benodigde middelen en capaciteit om deze - voor landschap en waterveiligheid belangrijke - landschapselementen adequaat te beschermen en te belonen.

2. Monitoring ten bate van beloning en resultaten in beeld

De beschikbare financiële middelen zijn op dit moment niet voldoende om alle bestaande of gewenste nieuwe elementen landschapselementen te kunnen belonen. De provincies Gelderland en Overijssel hebben gezamenlijk het project 'Open-Datacoöperatie Landschapselementen' opgezet, met als voornaamste doel het creëren van een gedetailleerd en actueel landschapselementenregister. Overzicht verkrijgen in elementen die vallen onder SNL Agr- en SNL Natuur-regelingen, wat hun eigendomssituatie is, en welke elementen buiten deze regelingen vallen is essentieel voor effectief beheer en het bepalen van de benodigde financiële middelen.

Een van de belangrijkste uitdagingen die zij aanpakken, is de versnippering van data over landschapselementen. Deze basiskaart wordt gevoed door diverse bronnen, waaronder satellietwaarnemingen, veldwaarnemingen en gegevens van externe partijen zoals waterschappen en landschapsorganisaties. Een essentieel onderdeel van het project is het ontwikkelen van een interactief dashboard. Dit dashboard biedt gebruikers, waaronder beleidsmakers, onderzoekers en het publiek, de mogelijkheid om trends en veranderingen in landschapselementen te visualiseren en te analyseren.

Daarnaast onderzoeken de provincies de mogelijkheden van burgerparticipatie (crowdsourcing). Door burgers en lokale gemeenschappen te betrekken bij het monitoren en verzamelen van data via bijvoorbeeld het IVN, het LGOG, en het steunpunt landschapsbeheer, vergroten ze niet alleen de betrokkenheid, maar verrijken ze ook de dataset met lokale kennis en waarnemingen. Deze lokale kennis is cruciaal om ervoor te zorgen dat bij herstel, beheer en nieuwe aanplant lokale karakteristieken en soorten behouden worden.

3. Subsidieregelingen en geldstromen optimaliseren

De provincie zou meer kunnen doen om haar eigen subsidieregelingen effectiever te promoten, te diversifiëren, en beter af te stemmen op de behoeften van doelgroepen bijvoorbeeld bij agrariërs en stichtingen. Met toenemende financiële steun vanuit zowel nationale als Europese bronnen voor agrarisch natuurbeheer, zoals onderdeel van het GLB door de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO), zijn er

kansen om landschapselementen te verbeteren. Zorg met de rijksoverheid voor een versimpeling van en betere afstemming tussen de verschillende beleidsregelingen die raken aan het agrarisch natuur- en landschapsbeheer. Het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB), waar het stelsel voor het agrarisch natuur- en landschapsbeheer onderdeel van is, is een veel te technisch, detaillistisch en onsamenhangend geheel geworden, wat ten koste gaat van een goede uitvoering. Regelingen moeten uitvoerbaar zijn en elkaar niet beconcurreren, maar versterken.

In onze optiek is samenwerking met maatschappelijke partijen voor een goede voorlichting hierin belangrijk.

Zo loopt de subsidieregeling van de provincie voor voedselbossen en aanleg kleine landschapselementen vast op de uitdagingen rondom beheer. De subsidie richt zich voornamelijk op aanleg en herstel, met (te) beperkte aanvullingen voor beheer, wat kleine stichtingen en agrariërs die actief willen bijdragen aan natuurbehoud kan ontmoedigen. Verder vragen nieuwe landschapselementen binnen het NNN ook aandacht voor wat betreft de financiering van het jaarlijkse beheer via de SNL. Bestaande elementen binnen het NNN krijgen SNL, maar de provincie is zeer terughoudend in bijvoorbeeld nieuwe elementen te bekostigen via de SNL.

4. Samenwerken aan het beheer van landschapselementen en educatie

In samenwerking met Steunpunt Landschapsbeheer en gemeenten willen we de provincie vragen om mee te helpen lokale coöperaties van vrijwilligers op te zetten die het onderhoud en beheer van kleine landschapselementen oppakken. Hoewel er al goede voorbeelden van kleine lokale stichtingen zijn, ontbreekt vaak de verbinding en samenwerking tussen deze initiatieven.

Zo heb je in de Gemeente Beekdaalen, in het dorpje Sweikhuizen, de 'Sjweikeser Rêngeloat'. Deze stichting werkt met vrijwilligers actief aan het behoud en de versterking van de lokale natuur en het landschap door de herplanting van pruimenbomen en het onderhoud van meidoornhagen. Dit draagt bij aan de fraaie landschappelijke ligging van Sweikhuizen en biedt nieuwe toeristische en recreatieve mogelijkheden, zoals wandelroutes tussen de fruitbomen. De stichting organiseert ook activiteiten om de betrokkenheid van dorpsbewoners te vergroten, zoals oriëntatietochten, plukdagen en het bouwen van bijenhôtels.

Een ander voorbeeld is de Dorpsraad Lottum, een werkgroep van vrijwilligers die groene initiatieven uitvoert om Lottum te verfraaien. Recente projecten omvatten het maken en uitvoeren van een bomenplan na de dijkversterking en het aanleggen van een boomgaard en haag bij de Houthuizer Molenbeek. Naast projectuitvoering verzorgt de werkgroep ook het onderhoud en komt daarvoor eens per twee weken op dinsdagochtend bijeen. Met acht leden, elk met hun specialiteit, werkt de groengroep samen met instanties zoals Het Limburgs Landschap, Landschap Horst aan de Maas, Waterschap, Basisschool De Bottel, JOL en Fluitenkruid. Het initiatief tussen Vlaanderen, Wallonië en verschillende Zuid-Limburgse gemeenten omtrent het Bocagelandschap is ook een goed voorbeeld van succesvolle samenwerking.

Bij het opzetten en ondersteunen van deze lokale coöperaties willen we ook nadrukkelijk aandacht vragen voor het behoud van de streekeigenheid van (nieuwe) landschapselementen. Dit kan door het gebruik van autochtone bomen en struiken (ABS) te stimuleren, die beter passen bij de lokale ecologie en bijdragen aan het behoud van het karakteristieke landschap van Limburg. We vragen de provincie om ondersteuning bij het bevorderen van deze samenwerking, door middel van financiering, kennisdeling en het faciliteren van netwerkbijeenkomsten.

Naast de geschetste rol van gemeenten als beschermer via het RO spoor of ondersteuning vrijwilligers, zijn zij vaak ook zelf eigenaar van landschapselementen. De meeste gemeenten hebben inmiddels stappen gezet om het beheer hiervan actief op te pakken. In meerdere gemeenten ondersteunt de Bosgroep hen hierbij en heeft daarvoor ook een beheersystematiek uitgewerkt, waarin bijvoorbeeld de historische waardstelling een vast onderdeel is. Gemeenten hebben een beperkte invloed op het beheer door andere eigenaren.

5. Het nieuw leven in blazen van het bestuurlijk overleg Landschap

In de verkenning van de provincie Limburg wordt het belang van een bestuurlijk overleg over het landschap, waarbij gemeenten en diverse maatschappelijke organisaties zoals velen van ons die deze brief schrijven, betrokken zijn benadrukt. Tot op heden zijn wij niet op de hoogte dat dit overleg nieuw leven in geblazen is, maar we zien heel graag dat dit overleg plaatsvindt zodat we gezamenlijk kunnen bepalen hoe we de gedeelde visie kunnen omzetten in concrete acties. Een ander alternatief is dat in bestaande overleg gremia, het landschap een standaard agendapunt wordt. Daarnaast stellen wij voor om een adviescommissie op te richten die fungeert als klankbord en richtinggevende aanbevelingen doet, zodat er structureel aandacht blijft voor de landschapontwikkeling in onze provincie.

Samenvattend vragen wij de Provincie Limburg:

- Toon ambitie m.b.t. behoud, herstel en beheer van het Limburgse landschap en ben daadkrachtig om deze ambitie te concretiseren in duidelijke plannen.
- Wees facilitator om actieve partijen/doelgroepen bij elkaar te brengen en samen te werken aan oplossingen en draagvlak voor landschapsherstel en beheer.
- Het opnieuw leven in blazen van een bestuurlijk overleg over het landschap.

Conclusie

Met deze brief willen we de boodschap overbrengen dat de Provincie Limburg er niet alleen voor staat. Wij denken graag mee, dragen mogelijke oplossingen aan, maar vragen ook dat de provincie doorpakt op eerder gemaakt beleid en verder kijkt dan alleen de wettelijke verplichtingen. Dit is met name belangrijk gezien de context waarin we ons op dit moment bevinden en de financiële impulsen vanuit Europa en het Rijk.

Wij hopen dat u deze suggesties ter harte neemt en kijken uit naar een constructieve samenwerking om Limburg nog groener en veerkrachtiger te maken.

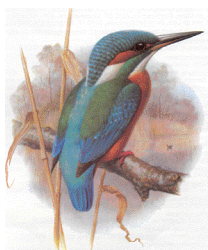
Hoogachtend,

Pascale Plusquin – *Directeur Natuur en Milieufederatie Limburg*

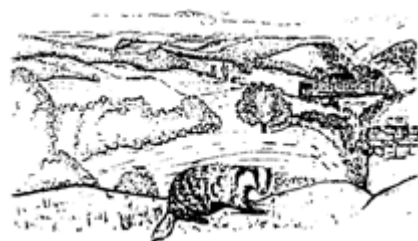
Mede namens:

Vereniging Natuurmonumenten
Staatsbosbeheer P.E. Limburg
Stichting het Limburgs Landschap
IVN Natuureducatie Limburg
Natuurhistorisch Genootschap in Limburg
Stichting Natuurlijk Geuldal
Erfgoedvereniging Bond Heemschut
Bosgroep Zuid-Nederland
Stichting de Rollen
Limburgs Particulier Grondbezit (LPG)
Ark Rewilding Nederland
Coöperatie Natuurrijk Limburg
Visit Zuid-Limburg

Coöperatie Cultureel Erfgoed Limburg
 Vereniging tot Natuurbehoud Cadier en Keer
 Dassenwerkgroep Limburg
 Vogelwacht Limburg
 Vereniging behoud de Parel Grubbenvorst
 Slow Food Presidium Limburgse Stroop
 Boerderijstichting Limburg
 Vereniging Landschap van Respect
 Hiswa-Recron
 Koninklijke Horeca Nederland
 Studiegroep Leudal
 Landschap Horst aan de Maas
 Milieugroep Schinnen Spaubeek
 Het Koninklijk Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap (LGOG)
 Met Fruit Erop Uit

Vogelwacht Limburg

Dassenwerkgroep Limburg

Samen voor een mooi
 en duurzaam Limburg

Samen voor een mooi
en duurzaam Limburg

